

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
NAMANGAN TO‘QIMACHILIK SANOATI INSTITUTI

“TASDIQLAYMAN”

Namangan to‘qimachilik sanoati
instituti rektori

Q.M.Xoliqov

2024 yil “ ”

Ro‘yxatga olindi № BD-60721400-1.17

2024-yil “ ”

«KIYIM ISHLAB CHIQARISH MATERIALLARI»
O‘QUV D A S T U R

Bilim sohasi:	700 000	Muhandislik, ishlov berish va qurilish sohalari
Ta’lim sohasi:	720 000	Ishlab chiqarish va ishlov berish sohalari
Talim yo‘nalishi:	60721400	Yengil sanoat texnologiyalari va jihozlari (tikuv buyumlari texnologiyasi)

Namangan 2024

Fan/modul kodi KICHM1305		O'quv yili 2024-2025	Semestri 3	Kreditlar 5
Fan/modul turi Majburiy fan		Ta'lim tili O'zbek		Haftadagi dars soatlari 4
1	Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	Kiyim ishlab chiqarish materiallari	60	90	150
2	I. Fanning mazmuni Fanni o'qitishdan maqsad - Talabalarga xalqaro ta'lim berish sifatlarini qo'llash, ishlab chiqarish korxonalarida kiyim ishlab chiqarish materiallarini olinishi, materiallarni tuzilishi, ip, furnituralar, gazlama, matolarning asosiy xususiyatlari va shu xususiyatlari aniqlash usullari va vositalari orqali sifatiga baho berishni, to'qimachilik tola, ip, tayyor mahsulotlarning olinishi, ularning assortimenti, zamonaviy asbob-uskunalar yordamida fizik-mexanik xossalarini aniqlash, tikuvchilik materiallarining sifatini aniqlash, mahsulotni qayta ishlanish jarayonida sifatini o'zgarishi, olingan sinov natijalarini standart talablariga asosan ularni baxolash qoidalarini o'rganishga hamda ularni amaliyotda tatbiq etish ko'nikmalarini hosil qilishdan iborat. Fanning vazifasi - Kiyim ishlab chiqarish materiallari fanining maqsadi talabalar tikuvchilik materiallarining asosiy xususiyatlari va shu xususiyatlarni aniqlash usullari, asbob va uskunalar bilan tanishtirishdir. Talabalar bu fandan olgan bilimlari mutaxassislik fanlarini o'zlashtirishga yordam beradi. Tikuvchilik materiallarining tuzilishi va xususiyatlarini o'rganishdir. to'qimachilik materiallari assortimentini bilishi va ularni tarkibini, fizik-mexanik xususiyatlarini aniqlashni o'rganish. II. sosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari) II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi: 1- mavzu. Kirish. Kiyim sanoatda ishlatiladigan materiallar bilan umumiy tanishtirish.* Kiyim ishlab chiqarish materiallari fanining maqsadi, vazifalari, ahamiyati va rivojlanish istiqbollari. Tikuvchilik sanoatidan foydalaniladigan turli xil xomashyolarning turlari va ulardan foydalanish turlari. 2-mavzu. To'qimachilik tolalari va ularning tasnifi.**			

To'qimachilik tolalari tasnifi. O'simliklardan olinadigan tolalarni turlari va ularni tayyorlash tartibi. Jonivorlardan olinadigan tolalarni turlari va ularni tayyorlash tartibi. Tabiiy tolalarni ichki va tashqi tuzilishi.

3-mavzu. Sun'iy va sintetik tolalar olinishi, tuzilishi va xossalari.**

Sun'iy tolalarni turlari va ularni olish tartibi. Sintetik tolalarni turlari va ularni olinish tartibi. Kimyoviy tolalarni tuzilishi va asosiy xossalari.

4-mavzu. To'qimachilik tola va to'quv jarayonida ishlatiladigan iplarni xossalari.***

To'qimachilik tola va to'quv iplarni uzunligi, chiziqli zichligi tushunchalari. Muhim geometrik xossalarini aniqlash tartibi va uskunolari.

5-mavzu. Ip yigirish jarayonlari bo'yicha umumiy ma'lumotlar.

Ip tayyorlashni texnologik jarayonlarining umumiy tavsifi. Ip yigirish tizimlari, yarim mahsulotlarni turlari va ulardan foydalanish ko'lam.

6-mavzu. Kiyim sanoatida ishlatiladigan tikuv iplarining xossalari bilan tanishtirish.*

Tolalarda uchraydigan nuqsonlarning turlari va ularni kelib chiqish sabablari. Tikuv iplarlari va ularda uchraydigan nuqsonlarning turlari va ularni kelib chiqish sabablari.

7-mavzu. Tikuvchilik iplarning cho'zilish deformatsiyasida olinadigan ko'rsatkichlar

Tikuvchilik iplar, ularni xossalari, Tikuvchilik iplarini davrli deformatsiyalari. Ulardan olinadigan ko'rsatkichlarni ahamiyati.

8-mavzu. To'quvchilik jarayonlari to'g'risida umumiy ma'lumotlar

To'quvchilik texnologik jarayonlarining umumiy tavsifi. To'qima xosil qilish turlari, jihozlarning turlari, gazlama ishlab chiqarishning istiqbollari.

9- mavzu. Tikuvchilik materiallarining tuzilishi va o'rilishlari.

Tikuvchilik materiallarining tuzilishi va ularning xossalari. Mayda, yirik gulli, oddiy, murakkab, polotno, sarja va boshqa turdagi o'rilishlar.

10-mavzu. Trikotaj va noto'qima matolarining tuzilishi va xossalari.

Trikotaj matolarini turlari, xossalari va tuzilishi. Noto'qima matolarini turlari, xossalari va tuzilishi. Ulardan tikuvchilikda foydalanish istiqbollari.

11-mavzu. Tikuvchilik materiallarni nuqsonlarini aniqlash va sifat nazorati.***

Tikuvchilikda foydalaniladigan gazlamalarida uchraydigan nuqsonlar va ularni ahamiyati. Nuqsonlarni aniqlashda yangi asbob-uskunalar va materiallarni sinash va hususiyatlarini aniqlash.

12-mavzu. Tikuvchilik materiallarining deformatsion, qattqlik va elastiklik xususiyatlari.**

Tikuvchilik materiallarning mexanik xossalari haqida tushuncha. Cho'zilishdagi mustahkamlik chegarasi, uzish kuchi, cho'zilishni aniqlashning bir o'qli usuli, cho'zilishdagi nisbiy uzayish, qoldiq uzayish. Yarim, bir va ko'p davrli deformatsiyadan olinadigan ko'rsatkichlar va ularga ta'sir qiluvchi omillar.

13-mavzu. Tikuvchilik gazlamalarini yemirilishga chidamliligi.

Tikuvchilik materiallarini yemirilish turlari va unga ta'sir qiluvchi omillar. Yemirilishni aniqlash tartibi va uskunolari.

14-mavzu. Tikuvchilik materiallarining fizik xossalari.

Tikuvchilik materiallarining suv, havo, bug‘, changni shimishi va chiqarishi. Materiallarning optik va elektrlanish xossalari to‘g‘risida.

15-mavzu. Tikuvchilik materiallarining kirishishi.

Tikuvchilik materiallarining kirishish usullari. Kirishishning erkin va majburiy turlari, ularni sabablari va ta‘sir qiluvchi omillar. Kirishishni aniqlash uslublari.

III. Laboratoriya mashg‘ulotlari bo‘yicha ko‘rsatma va tavsiyalar

Laboratoriya mashg‘ulotlari uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi.

1. To‘qimachilik tolalari va ularning tasnifi;*
2. Tikuvchilik iplarining xususiyatini aniqlash;
3. Gazlamalarning o‘rilish turlarini o‘rganish;
4. Tikuvchilik materiallaridan namuna tanlash va uning tuzilish ko‘rsatkichlarini aniqlash; ***
5. Turli matolarni shakllantirish qalinligi, zichligi, o‘rilish turlari bilan tanishish;*
6. Noto‘qima matolarining tuzilishi va asosiy ko‘rsatkichlarini xisoblash;
7. Tikuvchilik materiallarining deformatsiyasion xususiyatlari; ***
8. Tikuvchilik materiallarni namlikni yutish kabi umumiy xususiyatlar;*
9. Tikuvchilik materiallarining gigroskopik xossalari va namligini aniqlash;

IV. Mustaqil ta‘lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta‘lim uchun tavsiya etiladigan topshiriqlar.

1. Tolalarni bir biridan ajratish.
2. Kiyim ishlab chiqarish sanoatida ishlatiladigan tikuv iplarining xossalari aniqlash.*
3. Kiyim-kechak sanoatida qo‘llaniladigan yordamchi materiallar bilan batafsil tanishish.*
4. 813B rusumli matoning yomg‘irga bardoshliligini aniqlovchi jihoz bilan tanishish va ishlash tartibini o‘rganish.
5. YT-TDY500 rusumli materiallarni ishqalanishga chidamliligini aniqlovchi jihoz bilan tanishish va ishlash tartibini o‘rganish.***
6. YG026T rusumli materiallarni chidamliligini sinash mashinasi bilan bilan tanishish va ishlash tartibini o‘rganish.***
7. Shoyi gazlamalar assortimentini o‘rganish.
8. Ip gazlamalar assortimentini o‘rganish.
9. Ip tolalli trikotaj assortimentini o‘rganish.
10. Jun gazlamalar assortimentini o‘rganish.
11. Sifatni aniqlashda yangi standartlar.
12. Tikuvchilik iplarining chiziqiy zichligini aniqlash usuli.
13. Y331 rusumli ipni buramlar sonini aniqlovchi jihoz bilan tanishish va ishlash

	tartibini o'rganish.*** 14. PT-2 uskunasi yordamida bikrlkni aniqlash usuli bilan tanishish 15. YG461E rusumli matolarning havo o'tkazuvchanligini aniqlovchi jihoz bilan tanishish va ishlash tartibini o'rganish.*** Izox: * Ege University, 915 QS World University Rankings, ** Indian Institute of Technology Delhi (IITD), 197 QS World University Rankings, *** Namangan shahar "IDEAL TEKSTIL ORZU" MCHJ korxonasi tavsiyasi asosida olingan.
3	V. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetentsiyalar) Fanni o'zlashtirish natijasida talaba: • Tikuv buyumlari materiallaridagi muammosini yechish usullari; • Tikuvchilikda foydalaniladigan turli xom ashyolarning turlari va ulardan foydalanish turlari haqida tushunchaga ega bo'lish; • Materiallarning mexanik xossalari haqida tushuncha. Cho'zilishdagi mustahkamlik chegarasi, uzish kuchi, cho'zilishni aniqlashning bir o'qli usuli, cho'zilishdagi nisbiy uzayish, qoldiq uzayish. Yarim, bir va ko'p davrli deformatsiyadan olinadigan ko'rsatkichlar va ularga ta'sir qiluvchi omillar; • Tikuvchilik materiallarining suv, havo, bug', changni shimishi va chiqarishi. Materiallarning optik va elektrlanish xossalari haqida bilish.
4	VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari: • ma'ruzalar; • amaliy va laboratoriya mashg'ulotlari bajarish va xulosalash; • interfaol keys-stadilar; • kichik guruhlarda ishlash; • taqdimotlar qilish; • jamoa bo'lib ishlash; • vidiyo materiallar tayyorlash; • individual loyihalar. • virtual reallik;
5	VII. Kreditlarni olish uchun talablar: Fanga oid nazariy va amaliy tushunchalarini to'liq o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va nazorat uchun berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, oraliq, joriy va yakuniy nazorat boyicha yozma ishni topshirish. fan yuzasidan

	mustaqil fikrlay olish, mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan referatlar tayyorlash va uni taqdimot qilish.
6	Asosiy adabiyotlar 1. Abbasova N.G va boshqalar. "Yengil sanoat mahsulotlari materialshunosligi". I-qism, Darslik-T.: Alohach, 2005.-283 bet. 2. Ergashev J.S., Maqsudov N.B., Dadamirzayev B.B., Ismatullayev N.A. "Tikuv buyumlari materialshunosligi". O'quv qo'llanma Namangan 2022.-102 bet. Qo'shimcha adabiyotlar 1. Mivziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. Toshkent, "O'zbekiston" 2017 yil, -488 bet. 2. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash-yurt tarqqiyoti va xalq farovonligining garovi. Toshkent, "O'zbekiston", 2017 yil, -48 bet. 3. Бузов Б.А., Алыменкова Р.Д. Материаловедение в производстве изделий легкой промышленности (швейное производство). Учебник –М.: АCADEMA, 2010.-448 стр. 4. Бузов Б.А., Алыменкова Р.Д. Практикум по материловедению швейного производство. Учебное пособие- М.: АCADEMA, 2004.-416 стр. Axborot manbaalari: 1. www.ziyonet.uz 2. https://elib.buxdupi.uz/books/Kitob_2301_uzsmart.uz.pdf 3. www.lex.uz 4. https://www.researchgate.net/publication/364314704_TB_materialshunosligi_710_2 5. https://ebp.ege.edu.tr/DerecProgramlari/Detay/1/45/2640/932001?lang=en-US
7	Fan dasturi Namangan to'qimachilik sanoati instituti Kengashining 2024 yil " " _____-sonli bayonnomasi bilan ma'qullangan.
8	Fan/modul uchun mas'ullar: Maqsudov N.B.- Namangan to'qimachilik sanoati instituti "Yengil sanoat mahsulotlarini konstruksiyalash va texnologiyasi" kafedrasi mudiri.
9	Taqrizchilar: Bobojanov X.T. - Namangan to'qimachilik sanoati instituti, "To'qimachilik mahsulotlari texnologiyasi" kafedrasi prof., t.f.d Mirzayev I.X.- "IDEAL TEKSTIL ORZU" MCHJ rahbari